

# Biserica și Claustrul Mănăstirii Franciscanilor din Gherla

## - Un monument transilvan redat vieții contemporane

Proiectul de „**Reabilitare a Bisericii și Claustrului Mănăstirii Franciscanilor din Gherla în vederea introducerii în circuitul turistic cultural**” se apropie cu pași repezi de momentul deschiderii pentru publicul larg și comunitatea enoriașilor săi din Gherla.

Obiectivul este de o importantă culturală și istorică deosebită, fiind un exemplu tipic pentru arhitectura barocă a secolului XVIII din Transilvania. Din perspectiva proiectării și realizării lucrărilor de reabilitare, acest proiect este considerat ca fiind cel mai complex din ultimii ani, pe plan național. *„Este o lucrare foarte complexă din perspectiva proiectării, pornind de la consolidări structurale până la restaurări arhitecturale și de componente artistice valoroase și instalații de toate tipurile, proiectate în soluții moderne, dar care trebuie să se integreze armonios în contextul unei clădiri istorice de 250 de ani, și să rezulte o imagine unitară, dar corespunzătoare exigențelor secolului XXI”* – decalară ing. Kis Alpár – Director General, Moebius Engineering & Design.

Inițiat în 2016, contractul de finanțare pentru acest proiect a fost semnat în 2017 de către Ministerul Dezvoltării Regionale, Administrației Publice și Fondurilor Europene în calitate de Autoritatea de Management, de către Agenția de Dezvoltare Regională Nord-Vest în calitate de Organism Intermediar și de către Parohia Romano-Catolică din Gherla, în calitate de beneficiar. Proiectul se derulează în cadrul Programului Operațional Regional 2014–2020, Axa prioritară 5, Prioritatea de investiții 5.1. Conservarea, protejarea, promovarea și dezvoltarea patrimoniului natural și cultural, program cofinanțat prin Fondul European de Dezvoltare Regională și bugetul de Stat.

Activitățile majore ale investiției au vizat consolidarea structurală a bisericii și a claustrului, reabilitarea arhitecturală, restaurarea componentelor artistice, amenajarea și dotarea cu infrastructură modernă a unor spații expoziționale, precum și digitizarea monumentului istoric. Proiectarea generală și de rezistență a fost realizată de către MOEBIUS ENGINEERING sub coordonarea ing. KIS Alpár, în colaborare directă cu șeful de proiect complex arh. GUTTMAN Szabolcs, care a coordonat și proiectarea de arhitectură realizată de biroul ARH SERVICE GUTTMANN & COMP prin șef proiect arhitectură: arh. KULCSÁR András, în colaborare cu K&K STUDIO DE PROIECTARE. Bineînțeles, complexitatea reabilitării a necesitat contribuția unei echipe multidisciplinare de experți și specialiști restauratori din sfera studiului istoric, studiului artistic, al studiului biologiei și fizicii construcției – echipă enumerată la finalul acestui articol.

Predarea lucrărilor a avut loc în Decembrie 2020, între Parohia romano-catolică din Gherla ca beneficiar, societatea MOEBIUS ENGINEERING ca proiectant general și KÉSZ Romania ca antreprenor general. Iată ce declară ing. Sárossi Béla – șef proiect execuție: *“KÉSZ Romania ca antreprenor general, predă o lucrare de reabilitare de monument, despre care putem afirma cu încredere că este ceea mai complexă reabilitare din trecutul recent al întregii țări. Comunitatea va primi un complex de clădiri care este în același timp autentic, din secolul XVIII, cât și contemporan, combinând soluții istorice cu soluții moderne. Calitatea poate fi regăsită în fiecare detaliu – acesta fiind unul din cele mai importante aspecte, de la proiectare, construcție și până la exploatare.”*

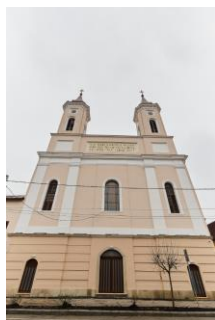
### UN MONUMENT TRANSILVAN REDAT VIEȚII CONTEMPORANE

Pentru a înțelege amploarea și frumusețea obiectivului ce se va reda comunității din Gherla și publicului vizitator, vom parcurge, în câteva imagini zonele de prim interes ale ansamblului Bisericii și Claustrului Mănăstirii Franciscanilor din Gherla.

### BISERICA

În 1748 se pune piatra de temelie a bisericii, ce va fi hirotonisită în 1758 în onoarea Sfântului Petru de Alcantara. În timp, bisericii i se vor anexa capela Mariei de Loretto cu un altar propriu, iar în interior se vor realiza de-a lungul anilor patru altare de o deosebită delicatețe artistică, specifică perioadei și o orgă impresionantă pentru a acompania corul bisericii. În 1855 biserica trece printr-un incendiu de amploare, fapt care va atrage nevoia unor lucrări de restaurare. Cele două turnuri vor fi edificate în 1878 pentru a adăposti clopotele bisericii, ulterior fiind dotate și cu ceas mecanic exterior. După 1900, bisericii i se vor anexa mai multe corpuri pentru deservirea tuturor funcțiilor mănăstirii și pentru realizarea unei școli catolice și a unei săli de festivități pentru comunitate.

### Fațadele exterioare



Degradarea fațadei bisericii a impus îndepărtarea completă a tencuielii și refacerea totală. Fisurile structurale au fost tratate prin lucrări de zidărie, rețeseri, plombări, cusături, plase din fibră de sticlă și de carbon, precum și prin tencuieli structurale pe bază de var. Deoarece chiar sub tencuiala din zona inscripției fațadei principale ("AVE MARIA, GRATIA PLENA,/

DOMINUS TECUM! SIS LAVDATA,/ SIC OMNI DIE VIRGO HIC!") exista o fisură structurală, aceasta a trebuit refăcută.

### Acoperișul



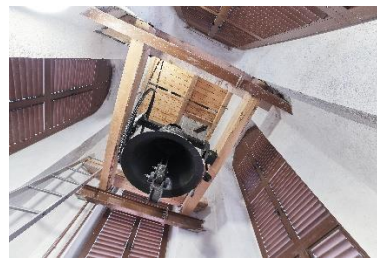
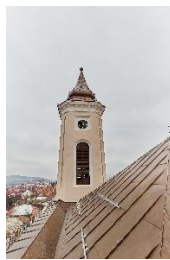
În prezent, Bisericii și Claustrului Mănăstirii Franciscanilor din Gherla au un nou acoperiș de țiglă. Lucrările de tinichigerie (crucile de pe turn, acoperișul turnului, placările, jgheburile și burlanele) au fost realizate din tablă de cupru.

### Șarpanta



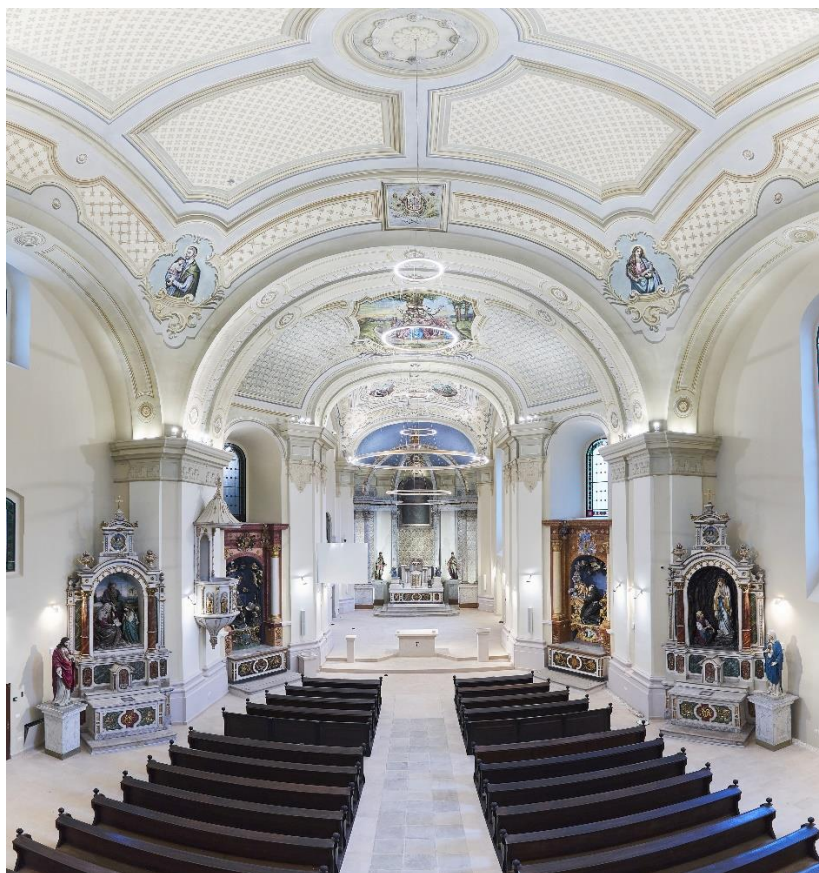
Una din elementele structurale de o importanță deosebită în procesul de reabilitare a fost șarpanta ce susține învelitoarea acoperișului. Conform proiectului tehnic, doar 20% din materialul lemnos, adică 70 m<sup>3</sup>, a fost înlocuit. Grinzile zăbrelete noi, orizontale, așezate sub zona de circulație, asigură preluarea forțelor de întindere, apărute din cauza grinzilor de legătură tăiate datorită arcului reconstruit la mijlocul secolului al XIX-lea. Grinzile de legătură rămase, erau supraîncărcate, astfel au primit armături suplimentare din fibră de carbon. Boltele au fost armate cu plasă și cu tencuială structurală pe bază de var.

### Turnurile cu clopote și ceas



Înălțate în 1878, cele două turnuri au fost integral reabilitate – de la tencuiala exterioară până la zugrăveala interioară. Obloane noi au fost reinstalate pentru a proteja clopotele de intemperii. O nouă structură de lemn susține cele trei clopote ale bisericii. Clopotele istorice au fost curățate pentru a li se reda frumusețea de odinioară, iar bătaia lor se realizează printr-un sistem automatizat, ce comunică cu noul mecanism al ceasurilor. Fiecare turn are un ceas mecanic cu cadran aurite pe fond negru. Totul funcționează controlat de un mecanism central, de înaltă precizie, calibrat prin satelit. Clopotul mic, bate o data la fiecare 15 minute, de două ori la fiecare 30 și de trei ori la fiecare 45 de minute. La ore fixe, clopotul mic sună de patru ori, urmat de bătaia clopotului mare setat să bată exact de atâtea ori cât este ceasul.

### Interiorul bisericii



După cum se poate admira în imaginea alăturată, interiorul bisericii este restaurat și modernizat pentru a reda spațiul comunității creștine în condiții de secol XXI. Pășind în nava bisericii, putem observa cele patru altare și altarul principal restaurate, picturile murale baroce restaurate (unele chiar reconstituite datorită nivelului avansat de degradare), mobilierul din lemn și obiectele liturgice restaurate.

Trebuie notat că acele piese care erau într-o stare gravă de deteriorare, erau uzate excesiv sau degradate biologic au fost bineînțeles înlocuite cu piese noi. Zugrăveala navei este nouă, deoarece cea veche a trebuit eliminată fiind rezultatul unei intervenții anterioare, realizate într-o manieră neadecvată.

Vitrăliile au fost de asemenea

restaurate.

Pardoseala a fost reabilitată prin utilizarea pietrelor vechi acolo unde nivelul de uzură o permitea, iar pentru confortul enoriașilor ce vor participa la liturghie, proiectul tehnica a prevăzut instalarea unui sistem de încălzire în pardoseală.



Un element decisiv pentru aspectul artistic al bisericii este iluminatul ambiental și arhitectural. S-au folosit sisteme de iluminat moderne, economice pentru fiecare zonă de interes artistic și funcțional.

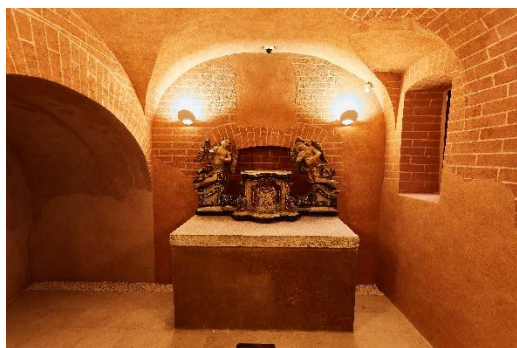


Orga marca Angster József és Fia – unul din cele mai renumite ateliere de construcție de orgă din Estul Europei, a fost o complet reparată. Va deservi comunitate într-o stare nouă.

### Altarele

Pe lângă altarul principal, biserica se bucură de prezența a patru altare impresionante din punct de vedere artistic: Altarul Sfântului Anton (1761), Altarul Sfântului Francisc (1761) , Altarul Sfintei Maria de Lourdes (1859), Altarul Sfintei Ana (1867) înlocuit în 1909 cu versiunea curentă reprezentându-i pe Sfântului Ioachim și Sfânta Ana cu Maria mică.

### Capela Mariei de Loretto



Capela Mariei de Loretto a fost construită în 1760 și era la momentul demarării proiectului una din cele mai deteriorate zone ale complexului de clădiri. Din istoria capelei rememorăm incendiul din 1855, când în mod miraculos sculptura Mariei de Loretto a rămas neafectată, atrăgând pelerinii spre această capelă.

Din lucrările de reabilitare necesare menționăm că fundația a trebuit realizată la o adâncime adecvată, impunând subsidiri. Bolta care s-a deschis, a fost împănată, extradadosul său a fost întărit cu tencuială structurală de var și legat de peretele bisericii

cu bare întinse. După o analiză de parament, tencuielile interioare istorice au fost restaurate și reconstruite.

Altarul capelei Loretto fiind totuși într-o stare avansată de degradare, după o dezinfecție aprofundată, restaurare și consolidare, a fost readus în locația inițială, după cum se poate vedea și în imagini.

### Sacristia



Cu siguranță una din cele mai valoroase piese artistice ale bisericii din Gherla este mobilierul de sacristie în stil baroc, cu intarsie, special executat pentru această biserică și pus pe poziție în 1767. După un serviciu de 252 de ani, mobilierul era într-o stare relativ bună, dar după renovare, frumusețea sa a încântat întreaga echipă. Tot în sacristie a fost descoperit și un lavabo din piatră, căruia în

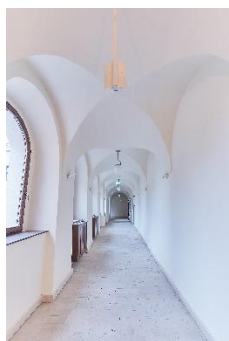
prezent i s-a redat aspectul artistic și cel funcțional.

### CLAUSTRUL MĂNĂSTIRII



Aripile destinate spațiilor funcționale ale vechii mănăstiri vor dobândi acum un nou rol: cele de bibliotecă istorică, spațiu muzeal și spații de expoziție. Corpurile au fost complet renovate – interior și exterior. Ușile și ferestrele exterioare sunt noi, în timp ce majoritatea ușilor interioare au fost recondiționate.

### Spațiile pentru bibliotecă, muzeu și expoziție



Boltele arcuite ale camerelor și coridoarelor claustrului au fost re-tencuite și re-zugrăvite. În spațiile destinate circulației, au fost instalate pardoseli și podele elegante. Sistemul de încălzire, sistemul electric și cel de iluminat, sunt de ultimă generație.

### Curtea interioară



Odată cu proiectul de reabilitare, a fost conceput un spațiu în aer liber cu valențe noi: o grădină interioară cu băncuțe pentru repaos sau citit în natură, ca o oază de liniște în mijlocul orașului. Pavajul curții este de asemenea nou. În plus clădirea tehnică este prevăzută cu un acoperiș verde și o fațadă cu plante.

Din curtea interioară, a fost creată o scară de acces spre cripta ce se va deschide spre vizitarea publicului.

### Cripta



Cripta situată la subsol, dedesubtul zonei altarului principal și sacristiei, este unul din surprizele plăcute ale acestui monument istoric din secolul XVIII. După ce a fost evacuat nămolul și noroiul acumulat într-un strat de cca 50 cm grosime, podeaua originală a bisericii a fost mutată pe un pat de piatră în criptă pentru a permite accesul confortabil al vizitatorilor acestui vestigiu. Zidăria criptei a fost curățată prin sablare, nișele de închidere a criptelor au fost restaurate, iar inscripțiile acestora au fost făcute mai lizibile prin tehnici specifice.

Datorită nivelului ridicat și continuu de umiditate, cripta a fost prevăzută cu drenaj activ și deumidificare forțată permanentă.

Un aspect notabil pentru accesibilitatea complexului bisericii și mănăstirii franciscane din Gherla este liftul ce permite transportul persoanelor cu deficiențe locomotorii de la subsol până la etaje.

### **Volumetria complexului**

Fiind unul din edificiile remarcabile pentru arta transilvană a secolului XVIII, ansamblul de imobile aparținând Bisericii și Claustrului Mănăstirii Franciscanilor din Gherla are o volumetrie particulară, determinată de planul tradițional de încadrare a crucii latine în biserică, de funcțiile spațiilor mănăstirii și forma parcelei terenului. Putem admira volumetria ansamblului în imaginile aeriene.



Date fiind particularitatea studiilor, lucrărilor de restaurare și reconstituire, în prezent acest obiectiv este considerat de specialiștii în domeniu ca unul din cele mai ample și complexe lucrări de reabilitarea ale unui monument istoric din România. Toate acestea nu s-ar fi putut face fără o echipă de proiectare multidisciplinară și cu experiență în domeniu.

### **ECHIPA DE PROIECTARE**

Proiectant general: MOEBIUS ENGINEERING

Șef proiect complex: arh. GUTTMANN Szabolcs

Manager de proiect: ing. KIS Alpár

Proiectare arhitectură: ARH SERVICE GUTTMANN & COMP - K&K STUDIO DE PROIECTARE

Șef proiect arhitectură: arh. KULCSÁR András

Proiectanți arhitectură: arh. NEMES Andrea, arh. ILEA Anna-Maria, arh. LUKÁCS Jonathán

Proiectare rezistență: MOEBIUS ENGINEERING

Șef proiect rezistență: ing. KIS Alpár

Proiectanți rezistență: ing. HADI Szabolcs, ing. BIRÓ Csongor

Proiectare instalații/: GESTEX - P.C.I. - EUROCAD INSTAL PROIECT - SYSDORA - INCOS

Șef proiect instalații: ing. VINCZE Szilárd

Proiectanți instalații: ing. BARSTAN Raul, ing. COȘA Silviu, ing. POP Ioan

Proiect de restaurare parament: rest. KISS Lóránd

Proiect de restaurare componente artistice din lemn/: rest. MIHÁLY Ferenc

Proiect de restaurare componente artistice din piatră și metal: rest. KOLOZSI Tibor

Proiect de restaurare vitralii: rest. EGRI István

Proiect de restaurare orgă: rest. MAGYAR Árpád

Ridicare topografică/: top. PRECUP Dorin

Studiu geotehnic: geol. BOCHIȘ Alexandru

Arheologie: arhg. CSÓK Zsolt

Studiu istoric: ist. WEISZ Attila

Studiu biologic: rest. MIHÁLY Ferenc

Studiu de fizica construcției: ing. POPA Augustin

Expertiză tehnică: ing. CÎMPEAN Augustin

---

Acest material a fost realizat și documentat de:

Diana Ciorba – consultant economic

Gabrel Roșca – fotograf

Tamás Márkos – fotografie aeriană